

Protokoll fört vid stiftsfullmäktiges i Borgå stift sammanträde

Tid: Fredagen den 6 oktober 2006

Plats: Stiftsgården Lärkkulla, Lärkkullavägen 22, Karis

Stiftsfullmäktiges närvarande medlemmar:

Aaltonen, Monica

Eriksson, Olle, suppleant för Gustav Laxell

Fagerholm-Urch, Juanita

Fernström, Stig-Olof

Gammals, Bror

Knuts, Lars-Runar

Kokkola, Rolf

Krokfors, Jockum

Lassila, Max-Olav

Lawast-Slotte, Linda

Liljeström, Helene

Lindgrén, Lemuel

Lindstedt, Åke

Löfqvist, Anders

Monnberg, Tove

Saarukka, Karin

Sandström, Marianne

Snellman, Lucas

Storbacka, Ann-Sofi

Wikström, May

Övriga närvarande:

Grönblom, Gunnar

Träskbacka, Bror

Vikström, Erik

Vikström-Jokela, Monica

Steffansson, Gösta

Lars-Runar Knuts
ordförande

Clas Abrahamsson
sekreterare

Marianne Sandström
protokolljusterare

Anders Löfqvist
protokolljusterare

Sammanträdet inleddes med andakt kl. 8.15. Andakten hölls av församlingspastor Lucas Snellman. Därefter inleddes förhandlingarna.

§ 1 **Sammanträdets öppnande**

Ordförande Lars-Runar Knuts hälsade alla välkomna och förklarade sammanträdet öppnat.

§ 2 **Konstaterande av vilka som är närvarande**

Sekreteraren förrättade namnupprop varvid konstaterades vilka som var närvarande.

§ 3 **Konstaterande av laglighet och beslutförhet**

Kallelsen hade sänts till ledamöterna i enlighet med § 2 i arbetsordningen för stiftsfullmäktige två månader före sammanträdet. Ordföranden konstaterade att sammanträdet var lagligt sammankallat. Eftersom namnuppropet visade att 20 av 21 stiftsfullmäktigemedlemmar var närvarande konstaterade ordföranden att sammanträdet var beslutfört.

§ 4 **Val av protokolljusterare**

Till protokolljusterare valdes Marianne Sandström och Anders Löfqvist. Ordföranden kallade protokolljusterarna att vid behov fungera som rösträknare.

Ordföranden föreslog att sammanträdet skulle vara offentligt. Förslaget understöddes. Stiftsfullmäktige beslöt enhälligt att sammanträdet var offentligt.

§ 5 **Fastställande av föredragningslistan**

Föredragningslistan fastställdes utan förändringar

§ 6 **Anmälningssärenden**

Beredning: Domkapitlets framställning 6/2006 till stiftsfullmäktige.

Domkapitlets i Borgå stift framställning 6/06 till stiftsfullmäktige

Kyrkomötets beslut om kyrkostyrelsens och stiftens verksamhetsberättelse

Kyrkomötet har vid sin session 11.5.2006 behandlat kyrkostyrelsens och stiftens verksamhetsberättelse för 2005, bokslutet för kyrkans centralfond och revisorernas berättelse

samt beslutat att tillställa kyrkostyrelsen och domkapitlen ekonomiutskottets betänkande 1/2006 och allmänna utskottets betänkande 1/2006 samt diskussionsprotokollet från kyrkomötets nämnda session. Av de dokument som har tillställts domkapitlet framgår inte något som föranleder några åtgärder från domkapitlets sida.

I fråga om stiftens verksamhet står det i allmänna utskottets betänkande följande: *Toimintakertomusten muodon yhtenäistyminen palvelee hiippakuntien toiminnan tarkastelua. Keskusrahaston talousarvioon olisi syytä kirjoittaa selkeästi myös hiippakuntien rahoituksen jakoperusteet. Hiippakuntien toiminta voidaan turvata vain, jos niille osoitettujen tehtävien hoitamiseen annetaan riittävät taloudelliset resurssit.*

Hiippakuntahallinnon uudistuksen tarkoituksena on ollut tukea hiippakuntien itsenäisyyttä ja niiden vahvuuksien vahvistamista. Hiippakuntavaltuustolla on keskeinen tehtävä luotaessa ja arvioitaessa hiippakunnan strategiaa esimerkiksi silloin, kun se käsittelee hiippakunnan toiminta- ja taloussuunnitelmaa. Seurakuntarakenteen muutokset aiheuttavat kysymyksiä monissa hiippakunnissa.

Förslag till beslut: Stiftsfullmäktige antecknar kyrkomötets beslut för kännedom.

Stiftsfullmäktiges beslut: Enligt förslag

Domkapitlets i Borgå stift framställning 7/06 till stiftsfullmäktige

Kyrkomötets beslut om stiftsfullmäktiges framställning 4/2006

Kyrkomötet har vid sin session 11.5.2006 behandlat det allmänna utskottets betänkande 3/2006 som avgetts med anledning av stiftsfullmäktiges framställning 4/2006 som gäller ändring av VOK 4:2. Kyrkomötet beslöt att låta framställningen förfalla.

Enligt framställningen skall valordningen för kyrkan ändras så att prästmedlemmar i kyrkofullmäktige, gemensamma kyrkofullmäktige eller församlingsrådet skall behålla sin rösträtt i kyrkliga val också efter att fyra år förflutit sedan de avgått från sin prästtjänst eller någon annan tjänst inom en församling eller kyrkan, dock inte efter uppnådd avgångsålder. Trots att det i framställningens rubrik talas om ändring av valordningen innehåller framställningen egentligen ett förslag om ändring av KL 5:5.

Domkapitlets förslag: Stiftsfullmäktige antecknar kyrkomötets beslut för kännedom.

Stiftsfullmäktiges beslut: Enligt förslag

Domkapitlets i Borgå stift framställning 8/06 till stiftsfullmäktige

Kyrkomötets beslut om stiftsfullmäktiges framställning 2/2006

Kyrkomötet har vid sin session 11.5.2006 behandlat förvaltningsutskottets betänkande 1/2006 som avgetts med anledning av stiftsfullmäktiges framställning 2/2006 som gäller byråkratin i kyrkan och beslutat att låta framställningen förfalla.

Framställningen från stiftsfullmäktige i Borgå stift 22.11.2005 uttrycker oro för att byråkratin ökat inom kyrkan. Stiftsfullmäktige anser att byråkratin binder särskilt kyrkoherdarna som är tvungna att lägga ner allt mer tid på sådant som fjärmats från kyrkans centrala uppgift. Förvaltningen binder i ökad utsträckning kyrkans resurser vid ärenden som enligt stiftsfullmäktige inte på något sätt fördjupar det kyrkliga livets innehåll.

Stiftsfullmäktige föreslog att man i det kyrkliga lagstiftningsarbetet samt kyrkostyrelsens anvisningar och föreskrifter skall sträva efter att vid utvecklandet av förvaltningen undvika onödigt byråkrati samt att utvecklingsarbetet med avseende på förvaltningen bättre bör inrikta sig på församlingarnas egentliga andliga uppgifter.

Domkapitlets förslag: Stiftsfullmäktige antecknar kyrkomötets beslut för kännedom.

Stiftsfullmäktiges beslut: Enligt förslag

§ 7. **Övriga ärenden**
Inga övriga ärenden

§ 8. **Sammanträdet avslutning**
Sammanträdet avslutades kl. 8.50.

Stiftsfullmäktiges arbete fortsatte som ett seminarium om den kyrkliga yrkes- och personalutbildningen. Seminariets målsättning var att fördjupa stiftsfullmäktiges kunskaper om seminariets tema. Frågeställningarna var följande:

1. Vilka krav och önskemål har församlingarna på de anställdas yrkeskunskaper?
2. Hur utrustar de utbildande institutionerna sina studerande i kyrkliga yrken?
3. Vilka nya eller kompletterande kunskaper och färdigheter bör personalutbildningen ge?

Inledare var: **Erik Vikström**, biskop, Domkapitlet i Borgå stift
Ingvar Dahlbacka, dekanus, Teologiska fakulteten vid Åbo Akademi
Juhani Haapasalo, bitr. avdelningschef, Sibeliusakademin, kyrkomusikavdelningen
Dan Lönnqvist, inriktningsansvarig, Svenska Yrkehögskolan i Jakobstad/ Kyrkomusiklinjen
Stefan Forsén, direktor, Stiftsgården Lärkkulla
Eivor Huldén, prorektor, Yrkehögskolan Sydväst/Det sociala området

Nedan citeras de inledande anföranden som inkommit i skriftlig form.

Biskop Erik Vikström

VAD VI VILL MED UTBILDNINGEN FÖR OCH I BORGÅ STIFT

Jag kommer här att med några korta skisser antyda vad vi på ansvarigt håll vill med utbildningen för och i Borgå stift. Det jag säger bygger på samtal som jag har fört och synpunkter som jag har fått dela med Lärkkullas direktor Stefan Forsén och stiftsdekan Gunnar Grönblom. Det är viktigt att de som bär ansvar får väggkost med tanke på planeringen av olika slag av utbildning, och det är vår förhoppning att detta sammanträde skall vara konstruktivt på den punkten. Samma behov av mottagarnas feedback gäller helt visst de institut, högskolor och universitet som ger en sådan utbildning och examen som leder till behörighet för kyrkans tjänster. Vid sidan härav har vi kyrkans egen utbildning och utbildningsövervakning. Vad vi nu talar om är därför dels *yrkesutbildning* för sådana som vill göra sig behöriga för en kyrklig tjänst, dels *personalutbildning* för sådana som redan innehar en tjänst inom kyrkan.

DAGENS UTMANINGAR

Det som utgör en speciell utmaning i dag är att en växande skara av dem som studerar för att få behörighet för en tjänst i kyrkan inte längre har en klar bakgrund i ett aktivt församlingsengagemang. Kyrkan har hårt hållit fast vid principen att det är samhället som skall stå för den examensinriktade yrkesutbildningen. Behörigheten för kyrkans arbete bör alltså erhållas inom ramen för existerande examenssystem och vi räknar inte med några särskilda kyrkliga examina. Detta i sin tur betyder att en examen som ger behörighet till kyrkans arbete också skall ge en samhällelig behörighet. Var och en kan inse att detta är en ekvation som inte alltid går så jämnt ut. Vi får bara finna oss i att läroplanerna och utbildningsprogrammen med nödvändighet måste innehålla en hel del av sådant som inte omedelbart bygger upp en kyrklig identitet eller skapar ett kyrkligt medvetande. En ständig fråga från kyrkans sida kommer därför att vara om utbildningsprogrammen i tillräckligt hög grad slår vakt om den genuint kyrkliga yrkesprofilen. Mina iakttagelser från arbetet i biskopsmötet låter mig ana att vi på finlandssvenskt håll här åtminstone hittills dock har fått ha en relativt tillfredsställande situation.

Eftersom det är församlingarna som tar emot den utbildade personalen blir det viktigt att med stor känslighet ta in signalerna från det hållet. De har ju rätt att vänta sig att deras anställda har fått de färdigheter som krävs för deras olika tjänster. Vi som står på brohuvudet mellan församlingarna och utbildningsanstalterna försöker hela tiden lyssna åt bägge hållen, och ju tydligare signalerna är från fältet desto mer hjälper det oss.

BASEN OCH BYGGET

Ingen är givetvis färdig i och med en slutexamen. Alla är barn i början – inte bara präster och kantorer, utan också tandläkare och ingenjörer. Men det måste finnas vissa mera tekniska basfärdigheter. Kyrkomusikerna måste kunna spela, sjunga, leda musik och arrangera m.m. Diakonerna måste veta hur man går till väga för att få hjälp när man är i nöd. Prästerna måste kunna förmedla det kristna budskapet på ett sakkunnigt och trovärdigt sätt o.s.v. Men detta är inte nog, som vi alla vet. En mycket viktig färdighet är att kunna arbeta i ett arbetslag, för att

inte tala om förmågan att leda ett arbetslag eller en viss verksamhet. Saknas dessa grundläggande färdigheter hjälper det föga hur framstående man än är på det tekniska planet.

I dagens kyrkliga liv har arbetslaget kommit i centrum på ett sätt som inte var så accentuerat tidigare. Då kunde hela församlingen på ett annat sätt upplevas som ett arbetslag och de kyrkligt anställda kunde arbeta var och en på sitt håll inom denna sociala ram. Men nu betonas arbetslag samt planerad och gemensam verksamhet på ett annat sätt än förr.

För att åskådliggöra denna situation kunde man ta bilden av arbetslaget som en byggnad som vilar på en bas och sedan bärs upp av sex pelare.

Basen består däri att man förbinder sig till församlingens grunduppgift. På samma sätt som alla i ett byggföretag som producerar färdiga egnahemshus måste vara inriktade på denna produkt, måste alla i församlingens arbetslag vara inriktade på församlingens grunduppgift att i ord och handling förmedla evangelium till världen.

Sedan kommer de sex pelarna:

- 1) *En sådan organisation som lämpar sig för grunduppdraget.* Är t.ex. verksamheten strukturerad så att viktiga deluppgifter ständigt kommer i kläm? Här förväntas av de anställda färdigheter att gemensamt åtgärda själva strukturen.
- 2) *Ett sådant ledarskap som stöder arbetet.* Av de anställda krävs villighet att utveckla de egna ledarskapsfärdigheterna, men också sund självkänsla, så att man inte eftersträvar ett ledarskap som man helt enkelt inte passar för. Man brukar säga att det finns en risk för alla att försöka klättra upp till sin egen inkompetensnivå. Kyrkans ledarskapsutbildning har här stora utmaningar: med tanke på dem som är ledare, dem som vill bli ledare och dem som aldrig borde vara ledare.
- 3) *Klara arbetsarrangemang.* Det är bekant att arbetet i en församling ofta blir gränslöst. När är man färdig? När har man gjort tillräckligt? Särskilt i personalutbildningen och inte minst arbetshandledningen försöker kyrkan tackla dylika problem.
- 4) *Gemensamma spelregler.* Detta har med både rättskydd och förutsebarhet att göra. Endast om spelreglerna är kända och respekterade kan man planera för sitt liv och sitt arbete. Här har kyrkan säkert mycket ännu att lära. Det gäller att från första stund satsa på en trygg professionalism och yrkesmedvetenhet. Då blir man inte så lätt påtrampad eller utnyttjad.
- 5) *Öppen kommunikation och samverkan.* Detta har rätt långt med atmosfär och verksamhetskultur att göra. Det fordras förmåga att kunna både ta och ge, att vara tydlig och vänlig på en och samma gång, öppen och samtidigt pålitlig. Eftersom kyrkans och församlingens liv och verksamhet riktar sig mot människor kan man förmoda att personer med kommunikativa färdigheter söker sig till dylika yrken. Men kommunikativa människor är samtidigt ofta sårbara människor. Därför är det viktigt att kyrkligt anställda förstår sig på både sig själva och andra.
- 6) *Fortgående evaluering.* Viktigare än att vara bra på att lära ut åt andra är att själv vara läraktig, d.v.s. att man har förmågan att hela tiden kritiskt bedöma sig själv och sitt arbete och sedan utvecklas. Är arbetslaget som sådant ”oppiva yhteisö” – en gemenskap som äger förmåga att lära sig nytt och utvecklas? Den stora frågan är hur dylika färdigheter kunde utvecklas i ett tillräckligt tidigt skede – innan det är för sent.

Dessa sex pelare består av både yrkesutbildning och personalutbildning. Den fråga som det nu vore bra att få belyst – både med tanke på yrkesutbildningen och med tanke på personalutbildningen - är om man på församlingsnivån, som stiftsfullmäktige representerar, anser att någon av dessa pelare sviktar betänkligt. I så fall gäller det helt visst att åtgärda den pelaren eller de pelarna så att ”arbetslagets byggnad” kan stå på stadig grund. Gärna ser vi att förslagen som framförs är så konkreta som möjligt. Utbildning är inte bara teori utan framför allt praxis.

Dekanus Ingvar Dahlbacka:

Jag vill börja med att tacka för inbjudan att delta i detta seminarium. Det är värdefullt att vi på detta sätt får en samlad information om den kyrkliga yrkes- och personalutbildningen och att vi får diskutera och samtala kring dessa frågor.

Hur utrustar Teologiska fakulteten vid Åbo Akademi sina studerande för kyrkliga yrken?

Det är den frågan som jag förväntas säga något om här idag. Det är inte en så alldeles enkel fråga, isynnerhet om man vill försöka ge ett kort och klart svar. Men jag tänkte att jag skulle försöka besvara den genom att först säga några saker gällande studierna i teologi och sedan försöka notera på vilket sätt vi genom dessa studier bereder våra studerande för kyrkliga yrken.

När man på 1910-talet började diskutera behovet av en svenskspråkig teologisk fakultet i vårt land, så motiverades behovet framför allt av bristen på svenskspråkiga präster. Vid teologiska fakulteten i Helsingfors gick undervisningen nästan helt på finska, och allt färre svenskspråkiga studerande sökte sig till fakulteten. Man ansåg alltså att man behövde en teologisk fakultet som kunde utbilda präster för de svenskspråkiga församlingarnas behov. Det var alltså med tanke på prästutbildningen som Teologiska fakulteten i Åbo grundades år 1924. Det är också alldeles klart att en mycket stor del av de teologer som genom åren har fått sin utbildning vid Åbo Akademi har blivit präster i Borgå stift. Jag tror att det är viktigt att betona detta. Teologiska fakulteten vid Åbo Akademi behöver Borgå stift och Borgå stift behöver Teologiska fakulteten.

Teologiska fakulteten är ju en del av Åbo Akademi och det betyder att vi är en del av universitetet. När det gäller fakultetens utbildningsansvar så kan detta sammanfattas i tre punkter. Här hänvisar jag till fakultetens examensbestämmelser. Fakulteten har till uppgift att

- 1) *bedriva och befrämja teologisk vetenskap*
- 2) *trygga den finlandssvenska vetenskapliga återväxten inom de teologiska disciplinerna*
- 3) *ge svenskspråkig teologisk utbildning för uppgifter i kyrka och samhälle.*

Vi utbildar alltså teologer och vid fakulteten kan avläggas

- a) *teologie kandidatexamen*
- b) *teologie magisterexamen*
- c) *teologie licentiatexamen*
- d) *teologie och filosofi doktorsexamen*

Dessutom kan fakulteten numera även ge ut filosofi doktorsexamen

För att man skall bli präst och även lektor i den evangelisk-lutherska kyrkan krävs att man är teologie magister. Numera anges studiernas omfattning i studiepoäng - det är fråga om det s.k. Bologna-systemet och de studier som krävs för teologie magisterexamen omfattar sammanlagt 300 studiepoäng. Enligt studieplanen kan dessa studier avläggas på fem år, ifall att man börjar från början. Man avlägger först teologie kandidatexamen på tre år och därefter följer ytterligare magistersstudier i två år. Numera har man också - ifall man har en annan grundutbildning från förr, t.ex. en annan magisterexamen - möjlighet att antas direkt till magistersstudier.

Vi har i fakulteten tre olika linjer:

1) **Den allmänna linjen**, som främst är avsedd för den som siktar på församlingstjänst (präst, lektor) eller andra uppgifter där det behövs teologisk sakkunskap

2) **Ämneslärarlinjen**, som ger behörighet som ämneslärare i grundskolan och gymnasiet samt som lärare vid övriga läroinrättningar

c) **Den fria linjen**, som bygger på första delen av grundstudierna i samtliga teologiska ämnen samt minst ett ämne inom fakulteten, i vilket provet pro gradu avläggs och vilket är huvudämne.

Det var tänkt att den allmänna linjen skulle vara vår paradlinje, men det har visat sig att väldigt många studerande väljer den fria linjen. På den linjen har man nämligen stora möjligheter att själv komponera innehållet i sin examen. Man kan bli präst från alla tre linjerna. Behörigheten till prästämbetet - när det gäller innehållet i examen - dikteras dock i hög grad av de behörighetskrav som biskopsmötet har fastslagit. Om man kort försöker sammanfatta dessa krav så kan man säga följande:

Man skall vara teologie magister och i examen skall ingå följande studier:

1) **studier i tre klassiska språk** (hebreiska, grekiska och latin) sammanlagt minst 30 sp. (Om man går på ämneslärarlinjen krävs två språk, sammanlagt minst 20 sp.)

2) **studier i exegetik, kyrkohistoria, systematisk teologi och praktisk teologi**, sammanlagt minst 100 sp samt

3) s.k. **tillämpade studier och arbetspraktik**, minst 20 sp.

Trots att vi har varit mycket måna om att betona att det är fakulteten som uppgör sina studie- och undervisningsprogram, så har vi givetvis tagit hänsyn till biskopsmötets krav i uppläggningsen av våra studier. Går man den allmänna linjen får man automatiskt denna behörighet. Men man får den också på ämneslärarlinjen och fria linjen om man väljer rätt ämneskombination.

Hur utrustar då Teologiska fakulteten sina studerande för kyrkliga yrken? Det var ju den frågan som vi ville ha svar på. Jag vill säga ett par saker.

1) Vi försöker ge våra magistrar en **bred teologisk bas** som ger dem en teoretisk grund att stå på. Samtliga teologer läser grundkurser i samtliga teologiska ämnen vid fakulteten: dvs. religionsvetenskap, gammaltestamentlig exegetik med judaistik, nytestamentlig exegetik, kyrkohistoria, dogmatik, teologisk etik med religionsfilosofi och praktisk teologi. Alla väljer ett huvudämne och i det ämnet läser man då både ämnesstudier, fördjupade studier och skriva sin pro gradu avhandling. Under de senaste åren har en stor del av de studerande valt kyrkohistoria och praktisk teologi som huvudämnen i magisterexamen. Här skulle vi gärna se en utjämning, så att de andra ämnena också i högre grad skulle väljas som huvudämnen.

2) Studierna har **i huvudsak en teoretisk inriktning**. I den vetenskapliga utbildningen är det viktigt att träna studenterna i kritiskt tänkande. Men genom de tillämpade studierna och arbetslivspraktiken kommer de studerande även i kontakt med praktiskt församlingsarbete i form av gudstjänstliv, religiös fostran och själavård. När det gäller arbetslivspraktiken så sker den på heltid i församling som en handledd praktik under minst en månads tid. Dessutom har

våra studerande även skriftskolpraktik och själavårdspraktik. Själavårdspraktiken utförs i regel på olika sjukhus i Åbo.

3) För att bli teologiemagister krävs också *studier i språk och kommunikation*. Många tycker att teologerna läser många språk. Av dem som tänker sig att bli präster krävs förutom de klassiska språken även kunskaper i finska och fördjupade kunskaper i minst ett modernt främmande språk.

4) Man kunde tidigare höra talas om att man låg vid ett universitet. Det talesättet hänsyftade ju på att man kunde ta det ganska lugnt med sina studier. Det fanns också tid för mognad och självrannsakan. Idag är det sällan någon som ligger vid universitetet. Visserligen är studietiden utdragen för många, men det beror i regel på att man är tvungen att arbeta vid sidan av studierna för att få ekonomin att gå ihop. *Studietakten är överlag ganska hög*. Till detta kan man hitta många olika orsaker. Jag vill peka på åtminstone en. Statsmakten kräver idag resultat av universitetet. Vi lever under resultatansvar. Det här betyder att vi måste få ut våra magistrar och doktorer för att vi skall få vår ekonomi att gå ihop. Därför är vi glada över studerande som studerar flitigt, som fullföljer sina studier i den takt som studieplanen förutsätter. Den tid till mognad som är så viktig för de flesta av oss - inte minst för teologer - får kanske därför inte den uppmuntran som ibland vore av nöden. Det här är kanske något av ett problem och en utmaning för oss i dagens universitetsvärld.

5) Jag tycker nog att vi har haft ett *stort antal sökande* till fakulteten de senaste åren. Och vi har också via antagningsprov kunnat gallra bland de sökande. Trots att intresset för teologi och teologiska studier tycks vara relativt stort, är det ändå *ingen självklarhet att de som söker sig till fakulteten tänker sig prästyrket som ett framtida yrke*. Kanske är dessa ändå något flera idag än vad de var för ett decennium sedan. Det som vi också ser som ett problem är att vi har många avbrytare. Tyvärr är det många av dem som börjar i fakulteten som försvinner efter att ha studerat en tid. Samtidigt har vi dock kunnat notera ett ökat intresse för teologiska studier bland lite äldre personer. Vi har i vår fakultet satsat ganska mycket på teologiska kurser ute i regionerna och även på nätbaserade kurser. Jag kan nämna att när vi i fjol hade en sommarkurs i Rosenlunds prästgård i Pedersöre som dels var riktad till personer som läser allmän teologi men dels öppen för allmänheten så hade vid 41 personer som deltog i den. I somras hade vi en motsvarande kurs i Karleby. Den handlade om kyrka och väckelse i lokalsamhället. Och då hade vid inte mindre än 94 namn på deltagarlistan. Jag tycker att detta visar på ett stort intresse för teologiska frågor.

Vilken kunde den gemensamma utmaningen vara för fakulteten och stiftet när det gäller den fråga som nu behandlas. Jag tycker att man kunde sammanfatta utmaningen på följande sätt: a) att skapa motivation för teologiska studier, b) att inspirera sådana personer som är intresserade av kyrkligt arbete att börjar studera teologi och c) ge en sådan bild av teologi och kyrka att unga människor anser det vara värt att satsa sitt liv på.

Det skulle finnas mycket att säga och diskutera kring detta ämne, men jag slutar här eftersom det inte finns mera tid. Tack skall ni ha för uppmärksamheten.

Lektor Juhani Haapasalo

Sammandrag av anförandet

Yrkes- och personalutbildning på svenska för kyrkliga yrken

- Sibelius-Akatemian kirkkomusiikkikoulutus on suhteellisen nuorta. Maassamme useissa oppilaitoksissa 1800-luvun lopulla alkanut koulutus keskittyi Sibelius-Akatemiaan (Helsinki + myöhemmin Kuopio) vuonna 1951. Sittemmin koulutus on taas laajentunut, ja mukaan tulivat eräät konservatoriot ja myöhemmin ammattikorkeakoulut (Oulu, Pietarsaari, Tampere).
- Koulutuksen rakenne S-A:ssa Bologna-prosessin jälkeen:
 - kandidaatti (3 v, ei pätevöitä kirkon virkaan)
 - maisteri (2,5 v, tuo pätevyyden ylempää korkeakoulututkintoa edellyttävään kanttorin virkaan eli yleisimpään virkatyyppiimme)
 - jatko- tai lisäopinnot pätevöittävät nk. laajaa yliopistotutkintoa edellyttävään virkaan (mm. tuomiokirkot sekä monet suuremmat seurakunnat)
- Koulutuksessa on pääaineesta riippumatta keskeistä jumalanpalvelukseen orientoituminen. Viime vuosina on mukaan tullut yhä enemmän myös pedagogisia ja musiikkikasvatukseen valmiuksia antavia opintoja, ja tutkittavana on sekä kanttorin että musiikkikasvattajan pätevyyden antava koulutus erityisesti pienten seurakuntien ja paikkakuntien musiikkielämän yhteisiä tarpeita varten.
- Tämän hetken suurin ongelma on opiskelijoiden rekrytointi. Valmistuneet kanttorit sijoittuvat hyvin seurakuntiin ja viihtyvät työssään, mutta alalle hakeutuvien määrä on uhkaavasti laskenut. Viime vuosina varsinkin ruotsinkielisten osuus on ollut huolestuttavan pieni. Käytännön toimia rekrytoinnin tehostamiseksi on käynnistymässä, mutta tässä tarvitaan eri osapuolten yhteisiä ponnistuksia.
- Perinteisiä yhteistyötahoja ovat Helsingin yliopiston teologinen tiedekunta (mm. jumalanpalvelusharjoitukset), KJM (kirkon jumalanpalvelus- ja musiikkitoiminta), Kirkon koulutuskeskus ja Porvoon hiippakunnan eri toimijat. Tulevaisuuden linjauksien tekemisessä yhteistoimintaverkoston merkitys tulee entisestään korostumaan.

Dan Lönnqvist, inriktningsansvarig

Frågeställningar:

1. Vilka krav och önskemål har församlingarna på de anställdas yrkeskunskaper
2. Hur utrustar de utbildande institutionerna sina studeranden i kyrkliga yrken
3. Vilka nya eller kompletterande kunskaper och färdigheter bör personalutbildningen ge.

Bästa stiftsfullmäktige, bästa seminariedeltagare!

Vad är kyrkomusik?

Vad är kyrkans musik?

Vem ska frågas – vem ska svara?

Skall det överhuvudtaget frågas?

Skall trender följas eller skall traditionen betonas?

Dessa och många andra frågor är och har en längre tid varit aktuella för många kantorer som konfronteras med körers, ensembles, brudpars eller sörjandes behov. För egen del har jag med viss förvåning - under nästa 20 år som utbildare av kyrkomusiker i Jakobstad – märkt att ingen från kyrkans håll kontaktat oss för att framhålla önskemål gällande kyrkomusikutbildningens innehåll. Men vid närmare eftertanke är det kanske förståeligt för VAD vill kyrkan med sin musik och vem är behörig att uttala sig?

Den bästa responsen har jag fått från utexaminerade kantorer som med erfarenhet från arbetsfältet påtalat sådant i utbildningen de önskat mera av. Några har önskat mera kännedom om ledning av barn- och ungdomskör och bättre kunskaper i fritt ackompanjemang. Nästan aldrig har det handlat om stilfrågor. Några har uttalat sig så att förväntningarna från församlingen är skyhöga; att man förväntas behärska all sorts musik för att anses vara tillräcklig. Detta har gjort att arbetet känts tungt – särskilt om man tjänstgjort i en enkantorsförsamling.

Kantorsutbildningskommittén (ordf. fältbiskop Hannu Niskanen), där jag suttit med ca 15 år, har för ca ett år sedan behandlat en sammanställning om kantorns kärnkunnande (kanttorin ydinosaminen). Detta för att sätta självklara punkter på pränt. Listan är mycket omfattande. Uppgifterna sammanställdes av Markku Liukkunen, Lasse Erkkilä, Kaisa-Leena Harjunmaa och Hannu Vapaavuori. Här ett utdrag där man utgått från kyrkoordningen (1994/1997 6:39)

På en kantor ankommer att leda musikverksamheten i församlingen. Han skall svara för musiken i församlingens gudstjänster samt vid övriga kyrkliga förrättningar och sammankomster i församlingen, undervisa i skriftskolan och även i övrigt handha musikfostran ävensom befrämja musiken i församlingens olika verksamhetsformer. Kantorn svarar även för instrumentens vård och underhåll.

Kantorns uppgifter bestäms närmare i en instruktion som skall godkännas av kyrkorådet eller församlingsrådet.

1) Kantorn som ansvarig för musiken vid Gudstjänsten och de kyrkliga förrättningarna

- * Orgelmusik (repertoarspel, koralspel, transposition, ackompanjemang, improvisation, fritt ackompanjemang)
- * Vokalmusik (psalmsång, solosångsrepertoar, liturgisk sång, körmusik, ensemblesång)
- * Planering av gudstjänstmusiken
- * Kännedom om de teologiska grunderna för gudstjänstmusiken

- * Grundkunskaper i hymnologi och liturgik
- * Kunskaper i arrangering och komposition
- * Musikens teologi
- * Kyrkomusikens historia
- * Bibelkunskap

2) Kantorn som pedagog, kantorn i ett arbetslag

- * Gruppdynamik
- * Musikfostran
- * Vuxenpedagogik
- * Möteteknik
- * Projektplanering
- * Förmåga att utveckla den egna verksamheten
- * Betonas att kantorn måste ha social kompetens och kunna fungera i ett arbetslag.

Kunna på lämpligt sätt fungera i nära kontakt med de anhöriga vid de kyrkliga förrättningarna

- Behärska främmande språk
- Skicklighet att offentligt framträda muntligt och skriftlig
- Beredskap till fortbildning
- Instrumentansvarig (vård, stämning, service)

I kantorsarbetsgruppen - med Kalervo Salo som ordförande – och vars uppgift är att under VT07 föreslå hur kantorstjänsterna och behörigheterna ska se ut i framtiden - framkommer även hur komplex situationen är. Ska orgeln ut, ska gospeln in, är det trenderna som ska styra eller det traditionen? Vilket sorts kunnande hos kantorn är det som för kyrkans arbete i önskad riktning? Vilken är alltså den önskade riktningen.

Riktigt namnkunniga kyrkomusiker såväl idag som historiskt sett besitter tre viktiga egenskaper:

- * de har behärskat traditionen
- * de har fungerat som pedagoger
- * de har varit förnyare av det kyrkomusikaliska uttrycket.

I dagens kyrkomusikutbildningar betonas kraftigt den första punkten dvs att lära sig de traditionella uttrycksmedlen. Kantorn som pedagog har fått för lite utrymme även om undervisningsövningar numera finns med i studieplanen.

Allmänt kan man säga att utbildningen strävar till att ge redskapen för att kunna utföra ett gott arbete. Gudstjänstövningar och arbetspraktik är viktiga och hör även till de studieperioder som fått mest positiva omdömen av studerandena. På detta sätt ser man hur redskapen kommer till användning och får motivation att utveckla dem. Viktiga studieperioder är sådana som orgelspel, gudstjänstspel, sång, liturgisk sång och spel, pianospelning, körsång och – ledning, numera är även ensembleledning obligatorisk. Huvudinstrument kan vara orgel, sång eller ensembleledning. Att vid antagningsproven få en uppfattning om hur studerande senare utvecklar ledarskapsfunktioner är ytterst vanskligt. Viktiga ämnen är hymnologi, liturgik, kyrkokunskap, kyrkomusikens teologi och historia, allmän teologi, församlingens musikfostran, ledarskap. Viktigt är att framhäva studerandens styrkeområden, bl.a. i de Valfria studierna. Det viktigaste styrande dokumentet för studeranden vid

kyrkomusikutbildningen är den aktuella studieplanen. Där strävar vi till att ge en god inblick i kantorns kärnkunnande.

Fortbildningen borde bygga på ett konstaterat behov från kyrkomusikerhåll. Fortbildningen måste upplevas som synnerligen angelägen. Här borde ingå en lämplig blandning av tradition, förnyelse och inspiration i förankring med verkligheten.

Avslutningsvis måste jag framhålla att ett mycket större problem än de nyss berörda frågorna är vem som framöver ska ges dessa inblickar i kantorns kärnkunnande. Ingen svenskspråkig kantorsaspirant sökte senaste vår varken till Svenska yrkeshögskolans eller till Sibelius-Akademiens kyrkomusikutbildningar. Vi måste omedelbart söka svart på varför så är fallet. Jag har tillsammans med KRUMS musikkoordinator Rosi Djupsund och f.d. stiftssekreteraren för gudstjänstliv och musik, Birgitta Sarelin senaste år besökt samtliga musikinstitut i Svenskfinland med uppmaningen att uppta orgelspel som ett undervisningsämne. Stiftets kantorer har en central roll i att föra traditionen vidare - minns här: Kantorn som pedagog. Kantorn borde vara eldsjelen som inspirerar ungdomen att satsa på kyrkomusikeryrket. Men vid stiftets traditionella kyrkomusikdagar som hölls i Mariehamn för ett antal år sedan ställdes frågan till de närvarande kantorena: Hur många skulle välja sin yrkesbana på nytt om de gavs möjligheten att börja om. Enligt uppgift var det kring 10% som svarade positivt på frågan. Här ligger symptomen på något synnerligen allvarligt i kantorsarbetet och kantorns trivselfaktor vilket även återspeglas i rekryteringshänseende.

Prorektor Eivor Huldén

DEN KYRKLIGA YH-UTBILDNINGEN I YH SYDVÄST

Yrkeshögskolan Sydväst

- grundades 1996, permanent 1.8.1999
- ca 1900 studerande
- ISO 14001 21.3.2006
- examensinriktad YH-utbildning, högre (YH) utbildning, specialiseringsutbildning, vuxenutbildning

YH-utbildning

- 3,5-4 år
- 210-240 sp
- kandidatexamen på högskolnivå
- sysselsättande examen
- möjligheter att studera vidare
 - efter tre års arbetserfarenhet möjlighet att söka till högre YH-examen (Master)
 - efter YH-examen möjlighet att via bryggstudier avlägga magistersexamen i finländska vetenskapsuniversitet

Behörighetskrav för YH-utbildning

- studentexamen
- yrkesinriktad examen (120sp)
- yrkesinriktad examen från motsvarande utbildningsområde
- antagning enligt prövning

YH-examen inriktad på kyrkligt arbete

- YH Sydväst erbjuder ungdomsutbildning inom det sociala området
 - socionom (YH), 210sp
 - socionom (YH) kyrkans arbete, 210sp

Socionom YH, kyrkans arbete, 210sp

- ungdomsutbildning, heltidsstudier
 - sista antagningen till Lärkkulla 2006
 - antagning till Åbo 2007
 - från 1.8.2008 ingen utbildning i Lärkkulla
 - köp av tjänster för 30sp (1 termin)
- vuxenstudiegrupp planeras i Åbo 2008

Fakta som styr utbildningen

- YH-lag och – förordning
- Behörighetslagstiftning för socionomer
- Kyrkans krav på utbildningen (90sp)
- Bologna processen
- Bestämmelser om studiestöd etc.
- YH Sydvästs examensstadga och kvalitetssystem

Målsättningar för utbildningen

- utbildning på svenska i Finland
- utbildning av högsta möjliga kvalitet

- utbildning för arbetslivets behov
- utbildning till en rimlig kostnad

Den förnyade läroplanen

- planeringsgrupp tillsatt av Borgå stift och YH Sydväst
 - Cecilia Forsén
 - Pia Kummel-Myrskog
 - Susanna Juntunen
 - Eva Juslin
 - Yngvill Martola
 - Inger Westerlund

Planeringsgruppens uppgift

- utarbeta en läroplan som
 - följer lagstiftning
 - garanterar god kvalitet
 - möjliggör integration av 90sp enligt biskopsmötets beslut
 - 60sp som en strimma
 - 30sp som köptjänst under en termin